

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

Articul. III. De differentia Logicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

ARTICULUS III.

De Differentia Logicæ.

CONsideravimus hucusque Logicam secundum genus, sive prout cum aliis quoque disciplinis convenit; intelleximusque eam sic acceptam benè dici virtutem intellectualem, artem, scientiam, eamque purè practicam. Investigandum nunc est, quæ ejus sit differentia. Cum autem scientia quælibet vel ars suam ab objecto differentiam desumat, pauca antè notanda de objecto veniunt, quàm, quodnam objectum Logicæ sit, statuatur.

40. *Nota 1.* Objectum in genere dicitur illud, circa quod aliqua potentia, vel ars, vel scientia versatur, illud vel speculando, vel regulando. Vel appetendo, vel alio modo in illud tendendo, vel, si mavelis, est id, quod scientiæ vel arti, vel potentiæ objicitur.

41. *Nota 2.* Objectum ut sic, vel in genere dividitur I. in Complexum & Incomplexum. *Complexum* est conclusio integra ex præmissis deducta, v. g. ista: *Ergo omnis homo est visibilis.* *Incomplexum* est pars Complexi, v. g. subjectum vel prædicatum allatæ modò conclusionis. Hoc objectum incomplexum alii etiam vocant *Subiectum considerationis* sive *de quo*. Alii appellant hoc objectum *materiam*, non *in qua* vel *ex qua*, sed *circa quam*. II. Objectum incomplexum dividitur in *Adequatum* sive *Totale*; quod est collectio eorum omnium, circa quæ aliqua ars, vel

vel scientia, vel potentia versatur; & in *partiale* sive *inadaquatum*, quod est pars objecti totalis. III. Objectum inadaquatum dividitur in magis principale, & minus principale. Ultimum est pars objecti ignobilior; prius est pars objecti totalis nobilior. IV. Aliud est Objectum *per se*, aliud *per accidens*. Sic sitiens *per se* intendit potum; si dein ei vinum afferas, vel frigidam: Hoc erit objectum *per accidens*. V. Aliud est Directum; quod ex intentione scientiæ vel artis, & directè attingitur. Aliud est *Indirectum*; quod non ex intentione, sed tantum propter connexionem, quam cum objecto directo habet, attingitur. Sic peccans *directè* intendit vel voluptatem vel utilitatem, *indirectè* malitiam. VI. Aliud est mediatum, aliud immediatum. *Mediatum* est, quod aliquo mediante attingitur. *Immediatum*; quod attingitur nullo mediante. VII. Aliud est *objectum attributionis*, ad quod reliqua omnia, circa quæ scientia vel potentia versatur, referuntur. Aliud est *Objectum attributum*, quod refertur ad objectum attributionis. VIII. Denique celeberrima est divisio objecti ut sic in materiale & formale. *Materiale* est, quod attingitur *per se*, non tamen *propter se*. *Formale* est, *propter quod* attingitur materiale. Ut objectum materiale à formali in quavis scientia, vel arte facile dignoscas, pete conclusionem scientiæ vel artis. Nam *subjectum* talis conclusionis sive id, de quo prædicatur, aut de quo dirigendo præcipitur, erit objectum materiale. *Prædicatum*

autem, sive quod prædicatur, aut forma operis, quæ intenditur, erit formale, v. g. conclusio Logicæ est: *Definitio debet constare genere proximo & differentiâ ultimâ.* Subjectum est definitio, sive operatio definiens; *ecce objectum materiale!* Prædicatum est genus proximum & differentia ultima; *ecce formale objectum, sive formam*, quam hæc operatio habere debet. Formale subdividitur in formale quod, & formale quo. Formale quod est illa ratio formalis propter quam potentia aliqua tendit in objectum materiale. Formale quo est illa ratio formalis, sub qua potentia attingit objectum materiale. v. g. Ratio formalis propter quam diligimus Deum tanquam objectum materiale, est ejus bonitas. Ratio formalis sub qua est Amabilitas; nisi enim bonitas esset amabilis, eam non diligeremus. De objecto materiali per distinctos §§. agemus hoc articulo. Quodnam sit objectum formale; & an detur Objectum attributionis in Logica, postea examinabimus.

§. I.

An Intellectus sit Objectum materiale Logica?

Status questionis est: An intellectus, qui est causa efficiens, & subjectum physicum receptionis vel inhæssionis Logicæ, etiam sit ejus Objectum materiale, h. e. per se operabile à Logica?

42. *Dico.* Intellectus non est objectum materiale Logicæ. *Ratio.* Objectum materiale scientiæ practicæ est, de quo tanquam opere

ope-

operabili ea tradit regulas; sed Logica nullas tradit regulas de intellectu tanquam opere operabili: nulla enim est assignabilis; Cùm omnes regulæ Logicæ tendant ad directionem trium mentis operationum. Ergo intellectus non est objectum materiale Logicæ. *Confir.* Nulla regula Logicæ dicit: Intellectus definiens debet cognoscere genus proximum & differentiam ultimam. Vel Intellectus syllogizans debet tres solum terminos adhibere &c. Sed dirigit opus intellectûs, & dicit: *Definitio debet constare genere proximo & differentiâ ultimâ. Syllogismus tres tantum terminos habere debet.*

43. *Obj.* Intellectus ab actibus Logicæ habet, quod dicatur rectè intelligens; ergo sic denominatur à Logica; ergo erit illius objectum materiale. *R. D. ant.* & hoc habet se per se ad finem intrinsecum Logicæ. *N.* habet se per accidens ad finem intrinsecum *C.* Nimirum Logica adhuc obtineret finem suum, etiamsi operatio intellectûs existeret v. g. in lapide, & non in intellectu; quia illa Operationis Logicæ receptio in intellectu fit merè naturaliter, citra ullum speciale artificium, aut regulæ directionem & tendentiam.

Inst. 1. Ipse intellectus dicitur rectus, sicut operatio ejus dicitur recta; ergo si operatio intellectûs est objectum materiale Logicæ, etiam intellectus tale erit. *R. N. τὸ sicut. Dispar.* est: quia intellectus dicitur rectus rectitudine activa, & ut causa: Operatio autem dicitur recta rectitudine passiva & ut opus operabile; id

quod necessariò requiritur ad objectum materiale.

Inst. 2. Illud dicitur rectum rectitudine passivâ, in quod introducitur objectum formale; sed in intellectum introducitur objectum formale; Ergo. *R. D. maj.* in quod ut objectum, & ut opus operabile à Logica, & immediatè introducitur objectum formale C. in quod ut subjectum, vel causam, & mediatè tantum introducitur N.

Inst. 3. Intellectus dirigitur immediatè à Logica; ergo erit illius objectum immediatum. *R. D. Ant.* dirigitur ut quod, & ut causa C. ut quod, & ut opus operabile N. sic nequidem mediatè dirigitur à Logica; Cùm finis Logicæ non sit, intellectum dirigere, sed tres mentis operationes; ut ex definitione Logicæ eruitur: Aliàs etiam manus, brachium artificis erit objectum artis; quod præter Giattinum nullus asserit.

Inst. 4. Corpus dicitur objectum artis medicæ, quia est sanabile. Ergo intellectus quoque erit objectum Logicæ, quia est ab ea dirigibilis. *R. N. C. Disp.* est: Corpus est sanabile ut quod, & sanitate passivâ. Intellectus autem est dirigibilis ut quo & rectitudine activâ.

Inst. 5. Logica præscribit intellectui regulas; Ergo est illius objectum. *R. 1. Retorqueo argumentum:* Ars statuaria præscribit statuario regulas; Ergo hic erit ejus materiale objectum. *R. 2. D. ant.* præscribit intellectui regulas, tanquàm causæ efficienti. C. tanquàm operi operabili. N.

§. II.

An res sint Objectum materiale Logica?

44. *Nota 1.* Res considerari potest vel primò intentionaliter, vel secundò intentionaliter. Res primò intentionaliter sumpta (quæ etiam *Conceptus objectivus* dicitur) est res non affecta denominatione logicâ; sive prout est à parte rei independenter ab intellectu. v. g. Homo consideratus ut animal rationale. Res secundò intentionaliter sumpta est res affecta denominatione Logicâ, v. g. Homo consideratus ut species, ut universale, ut subjectum vel prædicatum &c.

45. *Nota 2.* Res secundò intentionaliter sumpta dicit tria. 1. suum significatum reale, quod habet ex institutione. 2. Denominationem Logicæ v. g. Universalitatem. 3. Secundariò extrinsecè & in obliquo cognitionem intellectûs tribuentem talem denominationem.

Status quæstionis est: An res primò aut saltem secundò intentionaliter sumptæ sint objectum materiale Logicæ, idque *proximum, immediatum & per se?*

46. *Dico.* Nec res primò, nec secundò intentionaliter sumptæ sunt objectum materiale Logicæ proximum, immediatum & per se. *Ratio 1. partis* est: Objectum materiale proximum Logicæ & immediatum est, in quod illa immediatè introducit suum objectum formale, sive rectitudinem logicam: sed in res primò intentionaliter sumptas, vel in *Conceptus objectivos* Logica non introducit suam re-

ctitudinem; ergo. *Major* patet ex definitione objecti materialis immediati. *Minor* etiam negari nequit; quia aliàs Logica introduceret suam rectitudinem in hominem, Leonem &c. quod manifestè falsum est. *Ratio 2. partis* est: quia res secundò intentionaliter sumptæ nullo modo sunt immediatè dirigibiles à Logica. *Prob. 1.* non sunt dirigibiles à Logica secundum suum significatum reale; hoc enim habent independentè ab omni Logica. 2. Non sunt dirigibiles à Logica secundum denominationem logicam, v. g. Universalitatem; *Universalitas* enim non est dirigibilis, sed cognitio intellectûs Universalizans, sive tribuens talem denominationem. Ad hæc Logica non intendit per se, & ex fine suo intrinseco, ut res denominentur rectè cognitæ, v. g. *prædicatum, subiectum, definitum*, & quæ sunt alia huiusmodi concreta secundò intentionalia, ex rebus & cognitione recta coalescentia; sed habità præcisè cognitione logicè rectà acquiescit. *Confir.* hæc thesis ex Aristotele, qui definiens definitionem, argumentationem &c. utitur nomine *Oratio*, qualis certè non est definitio vel argumentatio objectiva, sive res & objectum definitionis vel argumentationis; sed definitio formalis, id est, operatio mentis definiens.

47. *Obj. 1.* Hæc regula: *Definitio debet esse convertibilis cum definitio*, habet pro objecto res; ergo res sunt objectum Logicæ. *Prob. Ant.* Hæc regula habet pro objecto id, quod est convertibile cum definito; sed solæ
res

res sunt convertibiles cum definito, non autem cognitio; dicere enim non possum: Cognitio est homo, & homo est Cognitio; Sed sic dicere debeo: Animal rationale est homo, & homo est animal rationale. Ergo hæc regula habet pro objecto res. *R. D. probat. min.* Cognitio entitativè sumpta nequit. esse convertibilis cum definito C. repræsentativè sumpta. N. Vult nimirum hæc regula, ut faciens definitionem per suam cognitionem tale apprehendat genus, & talem differentiam, quæ sint convertibilia cum definito. Ubi vides Cognitionem apprehensivam dirigi ab hac regula, ne erret in apprehendendo genere & differentia. Idem dic ad regulas similes: v. g. *Definitio debet constare genere & differentiâ. Prædicatum propositionis affirmativæ veræ debet esse idem cum subjecto.* Faciunt enim hos sensus: *Definitio, scilicet formalis, sive conceptus definiens debet repræsentare genus & differentiam. Prædicatum formale vel conceptus prædicans, debet esse idem repræsentativè cum subjecto formali.*

Inst. 1. Cognitiones sunt objectum Logicæ; sed cognitiones sunt res; ergo. *R. D. min* cognitiones sunt res, h. e. non sunt quid fictum. C. sunt res prout res distinguuntur à cognitionibus N. *scilicet*: Res sunt objectum cognitionum; ergo si cognitiones sunt objectum Logicæ, etiam res erunt ejus objectum. *R. D. C.* etiam res erunt objectum Logicæ immediatum N. mediatum, mediantibus nimirum cognitionibus. C.

Inst. 2. Saltem res cognitæ erunt objectum
im-

immediatum Logicæ? *R. cum|dist.* Res cognitæ secundùm id, quod dicunt in obliquo & reduplicativè erunt objectum Logicæ. C. Secundùm id, quod dicunt in recto & exercitè. N. Res Cognitæ *reduplicativè*, i. e. ut cognitæ, significant ipsas cognitiones, quæ denominant res rectè cognitæ. *Dices:* Qui facit solam formam concreti, facit totum concretum, v. g. statuarius faciens formam statuæ, dicitur facere totam statuam. Ergo etiam Logica dirigendo & intendendo cognitionem rectam, dirigit & intendit simul rem rectè cognitam, sive totum concretum secundò intentionale. *R. D.*
Ant. Qui facit solam formam Concreti illam per se introducendo in subjectum, aut ordinando illam ad totum concretum, is facit totum concretum. C. qui facit solam formam præcisè, & in abstracto, non ordinando illam ad totum concretum constituendum, is facit totum concretum N. Logica nil intendit, nisi cognitionem rectam; quod autem hæc denominet res rectè cognitæ, hoc Logicæ per accidens est.

Inst. 3. Logica agit de distinctione syllogismi in Topicum & Analythicum, qui tantum ratione materiæ differunt: ergo de materia sive re agit; ergo & hæc erit ejus objectum. *R. D.*
Ant. Logica agit de distinctione *fundamentali* inter syllogismum Topicum & Analyticum N. de distinctione *formali*. C. Fundamentum & radix distinctionis inter hos syllogismos est materia, quæ in Topico est probabilis, in Analytico evidens. Hanc autem Logica certè non
 nisi

nisi *per accidens* solùm attingit, cùm totum finem suum obtineat in operatione mentis.

Inst. 4. Logica *proximè & per se* agit de prædicamentis; Sed hæc sunt res; ergo. *R. D. maj.* agit de prædicamentis *formalibus*, i. e. de conceptibus, quibus ordinantur prædicamenta. *C.* agit de prædicamentis *objectivis*. id est, de rebus, quæ ordinantur. *N.*

48. *Obj. 2. contra 2. partem.* Logica agit de genere, specie, universali &c. Sed hæc sunt res secundò intentionaliter sumptæ; ergo. *R. D. maj.* agit de iis secundùm id, quod dicunt *in recto*. *N.* Secundùm id, quod dicunt *in obliquo & extrinsecè*, i. e. agit de Cognitionibus Universalizantibus &c. *C.*

49. *Observa 1.* Dùm negatur, actus Logicæ habere pro objecto res, intelligendum id tantùm est de actibus *divergentibus*, non autem de *directis*, qualis est v. g. definitio hæc: *Animal rationale*. Dubium enim non est, actus ejusmodi habere pro objecto res, ut in allata definitione patet, quæ pro objecto habet hominem. Sed de ejusmodi actibus hæc non quaeritur, cùm non sint ipsa Logica. 2. Antecedenter ad conceptus nostros non datur objectum formale & materiale in Logica *quoad modum significandi*: datur tamen *quoad rem significatam*. Est autem objectum materiale *quoad modum significandi*, *Operatio intellectus præcisivè accepta*, sive *prout præscindit, an sit recta vel non*. Objectum formale Logicæ *quoad modum significandi* est *Rectitudo operationis, eadem*

dem

dem Logicè superveniens. Objectum materiale & formale Logicæ, quoad rem significatam, est *Operatio intellectûs, producta conformiter sua regula, à qua dirigitur.* Ex his jam patet, cur paulò ante dictum sit, objectum materiale & formale quoad modum significandi non dari *an- zecedenter ad conceptus nostros*: nam non datur reverà operatio intellectûs in communi præ- scindens à recta vel irrecta; à recta quidem *po- sitivè*, ab irrecta autem *negativè*; sed objectum materiale tantùm ita concipitur; nec rectitudo operationi verè physicè supervenit, sed concipitur ei supervenire, & in ea tanquam in ob- jecto materiali recipi non quidem *physicè*, ut forma statuæ in ligno, sed *metaphysicè*, sicut humanitas in homine.

§. III.

An voces sint objectum materiale Logicæ?

50. *Nota.* Vox est signum ad placitum, ad conceptus cogitationesque nostras exprimen- das institutum. Potest sumi vel primò- vel se- cundò intentionaliter. *Primò intentionaliter* sumpta, significat id, ad quod significandum est instituta, neque est affecta aliquâ denomi- natione Logicâ. *Secundò intentionaliter* sumpta, est vox affecta denominatione Logicâ, & præ- ter id, ad quod significandum instituta est, ali- am adhuc habet significationem dependentem ab intellectu, ut si dicam: *Homo est universale.* In qua propositione vox *Homo* sumitur secun- do intentionaliter, quia præter naturam hu- manam,

manam, ad quam significandam est instituta, significat abstractionem à singularitate, quam habet ab intellectu. *Status quaestionis* est de vocibus tam primò- quàm secundò intentionaliter, sumptis; An nimirum sint objectum materiale Logicæ *proximum & per se*.

§ 1. *Dico.* Nec primò- nec secundò intentionaliter acceptæ voces sunt objectum materiale Logicæ *proximum & per se*. *Ratio utriusque* est: quia actus intellectûs & cognitiones jam prius sunt logicè rectæ, quàm vocibus exprimantur; adeoque pro priori finem suum jam obtinet Logica in Conceptibus: Igitur voces semper seroveniunt. Justissimam proinde causam habemus eas à materiali Logicæ nostræ objecto excludendi. *Confir. 1.* Logica nullibi præscribit regulas pro vocibus, id quod ex solutione objectionum clarè intelliges: ergo voces ejus objectum esse nequeunt. *Confir. 2.* *Authoritate Aristotelis*, qui Logicam vocat artem & scientiam rationalem, nusquam verò vocalem. Item *Authoritate D. Thomæ* qui l. *Perihermenias* lect. 1. sic habet: *Cùm autem Logica dicatur scientia rationalis, necesse est, quod ejus consideratio versetur circa ea, quæ pertinent ad prædictas operationes rationis. & initio Poster.* Logicam dicit *mentalem*. *Alibi* asserit, Logicam totam esse in opere rationis dirigendo; nusquam verò dicit, Logicam dirigere voces. Quando autem l. 1. *Periher.* lect. 2. inquit, *significationem vocum pertinere ad principalem considerationem Logicæ*, Logicam sumpsit
latè

latè tantùm & impropriè pro arte politica conceptus suos aliis manifestandi, cùmque iis discursivè loquendi, prout Grammaticam includit.

52. *Obj.* Logica tradit regulas de vocibus rectè disponendis, & ipse *Aristot.* agit de univocis, æquivocis &c. ergo voces sunt objectum Logicæ. *R. N. Ant.* non Logica, sed manuductio ad Logicam tradit regulas de vocibus disponendis. Nec *Aristoteles* ex fine intrinseco Logicæ, sed potius ut manuductor agit de terminis in ordine ad docendos alios. Hoc dicendi fundamentum sufficiens habemus in Authoritate *Arist.* & *D. Thomæ* supra cit.

Inst. 1. In vocibus v. g. in Syllogismo vocali reperitur ejusmodi artificium, quod nequit ad aliam scientiam reduci, quàm ad Logicam: ergo. *R. D. Ant.* in vocibus *representativè* sumptis, i. e., in quantum repræsentant conceptus mentis, reperitur ejusmodi artificium &c. *C.* in vocibus *entitativè* spectatis reperitur ejusmodi artificium &c. *N.* Totum artificium in vocibus entitativè sumptis, & certâ ratione in syllogismo v. g. dispositis, pertinet ad Grammaticam; quia Grammaticæ officium est, ita per voces reddere & manifestare conceptus, sicut sunt in mente.

53. *Inst. 2.* & *quæris*: An ergo planè nulla alia ars concurrat cum Grammatica ad certam hanc dispositionem vocum *entitativè* sumptarum v. g. in syllogismo? *R.* planè nulla: sed concurrat tantùm alia causa determinans ad talem &

ta-

talem vocum dispositionem. Hæc autem causa est *idealis*, nimirum ipse conceptus mentis *idealiter* dirigens grammaticum. Accipe similitudinem. Si quis statuam artificiosè à statuario elaboratam velit alteri coloribus depictam exhibere; is dirigitur partim ab arte pictoria, ne contra illam erret; partim ab illa statua *exemplariter* sive *idealiter* concurrente. Jam ad propositum: sicut statua depicta propter concursum *idealem* statuæ à statuario factæ non fit objectum artis statuariæ, & sicut ad illam imaginem ars statuaria nullatenus immediatè & directè concurret; ita etiam voces per hoc, quòd sint imagines conceptuum à Logica directorum, non fiunt objectum ipsius Logicæ, nec ipsa Logica ad illas immediatè & directè concurret.

Inst. 3. Eodem modo dici posset, quòd Rhetorica in opere Rhetorico dirigat tantum conceptus, Grammatica verò voces. *R. N. paritatem. disparit.* est: Rhetorica juxta omnes est *Ars benedicendi*, ejusque finis est *persuadere dictione*, & insuper varias tradit regulas de ipsa elocutione. Nihil tale reperitur in Logica, quæ est scientia directiva ipsius actûs rationis, non autem vocis.

Inst. 4. Logica dicitur scientia fermocinalis; ergo ejus objectum est sermo, & consequenter voces. *R. D. Ant.* Dicitur scientia fermocinalis ratione sermonis interni C. ratione sermonis externi. N. *Si reponas*: etiam in sermone externo reperitur rectitudo Logicæ; ergo etiam ratione sermonis externi dicitur scientia fermo-

D

cina-

cinalis. *R. D. Ant.* Reperitur per se N. per accidens. C.

Inst. 5. Voces externæ sunt modi sciendum ipsam Logicam, tum alias scientias: Sed modi sciendi sunt objectum Logicæ; ergo etiam voces externæ sunt objectum Logicæ. *R. D. maj.* Sunt modi sciendi *grammaticales C. formales, immediati & Logici.* N. Cognitiones, si-ve conceptus mentis faciunt intellectum *immediatè* scire; voces autem externæ *mediatè* tantum.

54. *Observa 1.* Quidam dicunt, voces externas esse objectum materiale Logicæ vocalis: verum cum Logicam vocalem dari solidè non probetur, sicut non probatur physica, vel Theologia, aut jurisprudentia vocalis; hinc hæc responsio aliàs facilis, meliùs à nobis rejicitur. 2. Dum terminus dividitur in *vocalem & mentalem*, hæc divisio non fit à Logica dirigente actum rationis; sed à Logico vel docente vel discente, aut certè à manuductione ad Logicam. 3. Logica non agit de *suppositionibus, universalibus &c.* ut sunt voces externæ, sed ut sunt voces internæ.

§. IV.

An tres mentis Operationes sint objectum materiale Logicæ?

55. *Nota.* Operatio mentis in genere significat cognitionem si-ve actum, quo potentia cognoscitiva, qualis est intellectus, objectum suum

suum sibi repræsentat. Est triplex, *Apprehensio*, *judicium*, *discursus*. *Apprehensio* est cognitio rei sine affirmatione & negatione. Dividitur in *simplicem* & *complexam*. *Apprehensio simplex* sive *incomplexa* est, quâ intellectus apprehendit objectum simplex v.g. τὸ *Homo*. *Complexa* est, quâ apprehendit objectum per modum plurium v.g. τὸ *Homo albus*. *Judicium* est actus intellectus sive cognitio rei cum affirmatione vel negatione. V.g. *Homo est*, vel *non est albus*. *Discursus* est actus intellectus sive cognitio unum inferens ex alio. V.g. *Omnis homo est rationalis; Petrus est homo; ergo est rationalis*. *Status quæstionis* est: An omnes operationes mentis (τὸ *omnes* sumendo pro generibus singulorum, non pro singulis generum, quia actus Logicæ dirigentes, item apprehensiones, judicia, discursus casu vel necessariò facti, sunt quidem operationes mentis, sed non pertinent ad objectum Logicæ, cum non sint ab ea dirigibiles) sint objectum materiale proximum Logicæ, directum & per se?

56. *Dico*. Sunt. *Ratio est*: Illud est objectum materiale Logicæ, de quo tradit regulas, & in quod objectum suum formale introducit: sed Logica tradit regulas de operationibus mentis, atque in eas objectum suum formale introducit: ergo. *Major* est certa. *Minor*, quoad primam partem constat ex *Dialectica*, in qua reperiuntur regulæ de *universalibus*, *definitione*, *divisione*, quæ dirigunt *apprehensionem* tam simplicem, quàm complexam.

Prætereà habentur in Dialectica regulæ de *propositionibus*, quæ ritè ordinant iudicium. Denique varias regulas de *syllogismis* complectitur, quæ discursum moderantur. *Quoad alteram partem* probatur ex fine Logicæ, qui est dirigere opus mentis; sed certè non dirigit aliter, quàm suum introducendo objectum formale, sive rectitudinem, à qua etiam denominationem operis Logicè recti accipit. *Confirmatur ex D. Thoma*, qui *1. Poster. lect. 1.* hæc habet: *Ars quædam necessaria est, quæ sit directiva ipsius actus rationis, per quam scilicet homo in ipso actu rationis ordinatè & faciliter procedat. Et hæc est Ars Logica, i. e. rationalis scientia; quæ non solum rationalis est ex hoc, quòd est secundum rationem, quod est omnibus artibus commune; sed etiam ex hoc, quod est circa ipsum actum rationis, sicut circa propriam materiam. D. Thomam sequuntur Cajetanus, Suarez, Aversa, & RR. turmatim.*

57. *Obj. 1.* Operationes mentis sunt Objectum Ethicæ; ergo non sunt objectum Logicæ. *R. N. Conf. vel D.* Ergo non sunt objectum Logicæ sub eodem respectu, sub quo sunt objectum Ethicæ. *C.* Sub alio respectu. *N.* Adverte imò. Idem diverso sub respectu materiale diversarum scientiarum objectum esse potest. Sic operationes mentis, quatenus capaces sunt rectitudinis moralis, Ethicæ pro objecto serviunt. Ut sunt vitales, objiciuntur Physicæ vel potiùs Animasticæ. Quatenus ens sunt, spectant ad Metaphysicam. Denique quatenus dirigibiles, vel rectitudinis aut formæ

Logicæ

Logicæ capaces sunt, Logica eas ut objectum suum amplectitur. 2dò. Idem & materiale & formale objectum diverso respectu esse nil implicat. E. G. Si ambulo propter sanitatem, sanitas erit objectum formale : Si propter servitium divinum sanitatem intendo, sanitas materiale objectum erit.

58. *Obj. 2.* Objectum materiale debet esse indifferens ad formale; sed tres mentis operationes non sunt indifferentes ad formale Logicæ; ergo nec sunt ejus objectum materiale. *R. D. Maj.* debet esse indifferens saltem *indifferentiâ logicâ*, & ut *subjectum productionis C.* debet necessariò esse indifferens *indifferentiâ physicâ*, & ut *subjectum alterationis N.* Explico: *Indifferentiâ physicâ* est in *subjecto alterationis*, i. e., in tali subjecto, quod vel benè vel malè fieri potest, vel etiam ex malo bonum. Tale subjectum est v. g. statua, quæ suo prototypo vel con- vel difformis fieri potest, vel etiam ex difformi conformis, & vicissim. Hæc indifferentia operationibus mentis non convenit; cum enim sint actus transeuntes, ex malis bonæ fieri nequeunt, aut si fiant etiam bonæ, erunt alii omnino actus à prioribus. *Indifferentiâ logicâ* est in *subjecto productionis*, i. e., in tali subjecto, quod fieri quidem potest, vel non fieri; si tamen fiat, necessariò fit conforme regulis. Hæc competit operationibus mentis.

Inst. 1. Si operationes mentis necessariò fiant conformes regulis Logicæ, ergo frustra ab ea diriguntur: consequens admitti nequit;

ergo nec antecedens. *R. D. maj.* si fiant necessariò conformes regulis independenter à directione regularum, frustra diriguntur C. si necessariò fiant conformes regulis dependenter à regularum directione, frustra diriguntur. *N. maj.* & concessà *min.* eodem modo D. *Conf.* Poteris etiam *majorem* distinguere sic: Ergo frustra diriguntur ut subjectum alterationis C. ut subjectum productionis. N.

59. *Inst.* 2. Forma logica sive rectitudo nequit in operationes mentis introduci; ergo nec possunt à Logica dirigi. *Prob. ant.* Forma logica non est distincta ab operationibus; ergo nequit in eas introduci, aliàs idem introduceretur in se ipsum. *R. D. Ant.* Non distinguitur ab operationibus *realiter, physicè* C. non distinguitur *metaphysicè*, i. e. per intellectum. N. D. etiam *Conf.* ergo nequit in eas introduci forma logica, si nec *physicè* nec *Metaphysicè* ab operationibus distingueretur C. Cùm autem *Metaphysicè* saltem distinguitur ab iis. *Subd.* nequit introduci *transitive*, & tanquam in subjectum alterationis C. nequit introduci *intransitive*, & tanquam in subjectum productionis N. *si quæras*, quid sit *transitive*, & quid *intransitive* introduci formam? *R. Transitive* *introducitur forma*, si subjectum *realiter* præexistat, & à forma *introducenda* *realiter* distinguitur; sicut v. g. lignum *realiter* præexistit, antequam forma ignis *realiter* à ligno distincta in illud *introducatur*. *Intransitive* *introducitur forma*, si nec forma *realiter* sit distincta à subjecto, nec subje-

Etum

ctum ante introductionem formæ realiter præ-
existat ; sed sit tantùm cognitione prius formâ.
Exemplum habes in Musica , quæ pro objecto
habet sonum artificiosum , quem non præsup-
ponit ; sed eo ipso tempore , quo sonus physi-
cè producitur , eum Musica dirigit , & suam
inducendo formam , artificiosum reddit. Eo-
dem modo introducunt formas suas artes omnes,
quæ non præsupponunt materiam , sive obje-
ctum materiale ; sed illud artificiosum faciendo
dirigunt , & dirigendo faciunt , sicut & Logica.
Explicatio hæc clarior adhuc evadet ex solutio-
ne objectionis sequentis.

60. *Obj. 3.* Si Operationes mentis sunt ob-
jectum Logicæ , ergo vel dirigibiles , vel di-
rectæ : Neutrum dici potest ; ergo. *Prob. mut.*
per partes. Inprimis dirigibiles non sunt Obje-
ctum Logicæ. *Prob. hæc pars* Dirigibiles di-
rigi nequeunt à Logica , cum nondum sint ; er-
go nec possunt esse ejus objectum. *R. D. Ant.*
dirigi nequeunt actu. C. dirigi nequeunt po-
tentiâ. N. Nempe prout sunt potentiâ , diri-
guntur quoque potentiâ : hoc ipso autem quod
fiant actu cum reflexione ad regulas , dirigun-
tur actu à regulis. *Inferes :* Ergo Operationes
dirigibiles saltem non sunt Objectum Logicæ
actu. *R. D. Illat.* Operationes dirigibiles *per*
statum & participialiter spectatæ non sunt obje-
ctum Logicæ actu. C. Dirigibiles *nominaliter*
sumptæ non sunt objectum Logicæ actu. N
Altera pars (quod nempe operationes directæ
non sint objectum Logicæ) *probatuv sic :* Directæ

jam sunt factæ; ergo dirigi ampliùs non possunt; ergo nec sunt Logicæ objectum. *R. D. Ant. probationis* ut superiùs illatum. *Si postules*, quid sit terminus participialiter & per statum, quid nominaliter spectatus? *R. Terminus participialiter & per statum* sumitur, si ejus significatum accipitur pro tempore per verbum importato; ut si dicam: *Homo est albus*. Nam ad veritatem hujus propositionis requiritur, ut homini in tempore præsentis conveniat albedo. Terminus spectatus Nominaliter idem est, ac terminus abstrahens à tribus temporis differentiis, *præsenti, præterito, futuro*. Quando igitur nego, Operationes dirigibiles nominaliter spectatas non esse objectum Logicæ actu; sensus est hic: *Operationes, quæ sunt, fuerunt & erunt rectæ non sunt objectum Logicæ actu; sed illæ, quæ sunt in fieri juxta regulas*. Si dicas: Ergo Logica de facto nullam operationem dirigens, *nunc* non habet objectum. *R. nec hoc sequitur*: nam etiam illæ operationes, quæ *nunc* non diriguntur, *nunc* sunt in virtute directiva Logicæ, non quidem *pro nunc*, sed *pro tunc*, quando erunt in fieri.

61. *Obj. 4. & quæres*: An etiam Apprehensio tam simplex, quam complexa ad objectum Logicæ pertineat? *R. affirmativè. Ratio est*: quia Logica tam pro apprehensione complexa, quam pro simplici præscribit regulas. *Prob.* Regulæ versantes circa apprehensionem complexam sunt regulæ definiendi, dividendi: cum definitionem facere nequeam aut divisionem,

nem, quin apprehendam objectum per modum plurium. Circa apprehensionem verò simplicem versantur regulæ de *Universalibus*, de *genere*, de *specie*; quia universale facere aut genus nequeo, quin apprehendam objectum simplex.

Inst. 1. Apprehensio non est capax veritatis aut falsitatis; ergo nequit dirigi à Logica: *Prob.*

Ant. Apprehensio nihil affirmat, nihil negat; ergo non est capax veritatis aut falsitatis. *R.*

D. Conf. Ergo non est capax veritatis aut falsitatis complexæ, quæ conjuncta est cum affirmatione vel negatione C. Ergo non est capax veritatis aut falsitatis incomplexæ, quæ est absque affirmatione vel negatione N.

Inst. 2. Apprehensio simplex semper est vera etiam independenter à regulis Logicæ; ergo non indiget directione Logicæ. *R. D. Ant.* Semper est vera veritate physicâ, eâque incomplexâ, quæ est simplex repræsentatio objecti, ut est in se, sine affirmatione & negatione C. veritate logica, quæ est conformitas actûs cum regulis N..

62. *Inst. 3.* Apprehensio simplex omnem Logicæ directionem antecedit; quia prævertit omnem actum voluntatis imperantem; ergo nequit ab ea dirigi. *Prob. Ant.* Voluntas imperare nequit, ut aliqua apprehensio dirigatur, nisi illa prius sit in intellectu; nihil enim volitum nisi præcognitum; ergo apprehensio prævertit omnem actum imperantem voluntatis. *R. D. Ant. probationis.* Nisi illa sit prius in intellectu *objective* C, nisi prius sit in intellectu

subjectivè & effectivè N. Explico: antequam apprehensio ex actuali Logicæ directione fiat, per aliam apprehensionem antecedentem proponi voluntati debet, ut *ponenda*, vel *ponibilis*; non autem ut *actu posita*. Hinc apprehensio *ponenda*, quæ ante directionem Logicæ *objectivè* tantum erat in intellectu (h. e. quæ cognoscebatur) postea in intellectu existit quoque *subjectivè & effectivè*, ex Logicæ directione.

63. *Inst. 4.* Priusquam intellectus voluntati proponat congruitatem faciendi v. g. *Genus*, apprehendere jam debet non tantum apprehensionem faciendam; sed etiam ipsum obiectum v. g. *animal*, circa quod apprehensio facienda debet versari; Sed hæc ratione apprehensio verè physicè, *subjectivè & effectivè* præexistit in intellectu; ergo apprehensio *ponenda* non *objectivè* solum, sed *subjectivè* etiam & *effectivè* præexistit in intellectu. *R. D. maj.* Priusquam intellectus voluntati proponat congruitatem faciendi genus, apprehendere jam debet apprehensione factivâ generis, quæ sit ipsum obiectum Logicæ, ipsam apprehensionem faciendam & animal N. hæc apprehendere jam debet apprehensione præviâ, quæ non sit obiectum Logicæ C. & sic *dist. min. N. Conf.* Ut autem distinctionem hanc meliùs intelligas, sequentem actuum in hoc casu intervenientium seriem benè observa. 1. Est in intellectu cognitio regulæ docentis v. g. modum formandi genus, 2. Huic cognitioni succedit confusa quædam apprehensio apprehensionis faciendæ, cir-

circa inferiora specie differentia, de quibus univocè prædicari possit genus. 3. Hanc sequitur actus voluntatis imperans intellectui apprehensionem factivam generis. 4. Ex hoc voluntatis imperio applicatur regula, ut ea actu intellectum dirigat in tali apprehensione elicienda. 5. Denique ex hac directione fit ipsa apprehensio factiva generis. Hæc apprehensio ultima, directionem regulæ nostro concipiendi modo subsequens, est objectum Logicæ. Pariformiter differendum est de apprehensione complexa.

Inst. 5. Non apparet, quid Logicæ circa apprehensiones directione suâ operetur; ergo hæc non sunt ejus objectum. *R. N. Ant.* Licet enim apprehensio defectibilis non sit quoad falsitatem complexam; cum non sit judicium; defectibilis tamen est vel quoad ignorantiam, quam tollit *definitio*; vel quoad confusionem, quam tollit *divisio*; vel quoad claritatem aut obscuritatem, quando faciendum est universale, & hanc *regulæ universalium* eliminant.

Inst. 6. Eadem ex ratione Phantasia sensusque externi dici possent objectum Logicæ; nam etiam in his defectus similes committi possunt. *R. N. Assert.* Disparitas est: quia apprehensio ponitur in Conclusionibus Logicæ, quod non convenit Phantasiæ, nec sensibus externis. Deinde ratio addita nil probat contra nos; non enim sic argumentamur: *Apprehensio est dirigibilis; ergo est objectum Logicæ.* Sed sic: *Regulæ Logicæ attingunt immediatè apprehensionem, quæ est*

est

est dirigibilis à Logica; ergo illa est obiectum immediatum Logicæ.

64. *Obj. 5.* Apprehensio simplex non est modus sciendi; ergo nec est Obiectum Logicæ. *R. D. Ant.* Non est modus sciendi perfectus C. non est imperfectus, i. e., inchoatus N. Apprehensio simplex disponit ad *Definitiones, Divisiones, Argumentationes*, quæ sunt apprehensiones complexæ. Hæ autem ab omnibus sciendi modis annumerantur.

Quæres. Quid & quotuplex sit modus sciendi? *R. ad 1mum.* Est Oratio manifestativa ignoti. *R. ad 2dum.* Est triplex, à triplici quæstione, quæ institui de aliquo objecto potest. 1mò. Quæri solet, *quid sit res?* & hoc manifestat *Definitio*, quæ est oratio explicans naturam rei. 2dò. *Quotuplex sit?* & hoc declarat *Divisio*, quæ totum in suas partes distinguit. 3tò. *Qualis sit, & quas proprietates habeat?* hoc *Discursus* manifestum facit. Duo primi sciendi modi ad Apprehensionem pertinent; tertius ad Discursum. Hinc animadvertes, tres sciendi modos non esse adæquatum Logicæ obiectum: si tamen primus modus, nempe *Definitio*, benè applicetur, requiritur secunda mentis operatio, scilicet *Judicium*; hoc enim per *Copulam est*, definitionem definito suo applicat.

ARTICULUS IV.

De Obiecto Formali Logicæ.

QUænam materia sit, circa quam Logica versatur, ex præcedentibus §§. Colligere licet